

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Список використаної літератури

1. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 27.09.2025).
2. Державний стандарт соціальної послуги медіації : Наказ М-ва соц. політики України від 03.06.2024 № 269-Н : станом на 29 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1160-24#Text> (дата звернення: 27.09.2025).
3. Про затвердження Порядку підтвердження спеціалізації медіатора для надання послуг з медіації, проведення якої забезпечують центри з надання безоплатної правничої допомоги : Наказ від 15.08.2024 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0095419-24#Text> (дата звернення: 27.09.2025).
4. Синельников Є. Деякі аспекти медіації. *Верховний Суд*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_aspekti_mediicii.pdf (дата звернення: 27.09.2025).
5. Боженко Н. В. Зарубіжний досвід досудового врегулювання адміністративних спорів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. С. 14–19. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7f848731-260b-4257-9438-4f05a37b0487/content>

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент *Свида Олексій Георгійович*

Микитюк О. М.

студентка 1-го курсу магістратури факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРАВОВИХ СПОРІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Традиційно захист порушених прав та охоронюваних законних інтересів здійснюється судами, незалежно від того до якої правової системи вони належать і в якій державі створюються. Але останнім часом в галузі права набуває попити вирішення конфліктних ситуацій за допомогою альтернативних способів вирішення спорів (ADR — англ. Alternative dispute resolution).

Альтернативне вирішення спорів — це група заходів та процесів, за допомогою яких вирішуються спори і конфлікти без звернення до формальної системи судочинства. АВС слід розглядати не як окремі

механізми, а як сукупність елементів, що становлять альтернативну систему вирішення правових спорів загалом.

Одним із різновидів АВС є третейське судочинство — розгляд і вирішення спорів третейським судом, процедура якого в певних ризиках нагадує звичайний судовий розгляд. Метою поширення даного виду — є захист майнових та немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб в певних галузях права.

Легальне визначення поняття «третейський суд» закріплено на законодавчому рівні і відповідно до ч.1 ст.2 ЗУ «Про третейські суди» третейський суд — недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб у порядку, встановленому цим Законом, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [1].

Однією із проблем, що виникає під час вирішення спорів у третейському суді, є застосування формальної процедури судового розгляду. Це є недоречним, оскільки третейське судочинство має свої особливості, регулюється іншими нормативно-правовими актами та відрізняється за рівнем обов'язковості.

Історично третейські суди виникли раніше державних і значною мірою останні є похідними від третейських. Крім того, третейські та державні суди виконують дещо різні функції: основна мета третейського розгляду — врегулювати конфлікт шляхом досягнення компромісу і застосувати правову норму лише за неможливості досягнути згоди сторін щодо примирення; основна мета державного суду — надати державну юрисдикційну оцінку заявленим до суду вимогам на підставі букви закону та норми права [2].

З наведеного очевидна і відсутність у третейського суду функції здійснення правосуддя, що підтверджується й у національному праві. Так, у п. 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 10 січня 2008 р. у справі № 1-рп/2008 про завдання третейського суду зазначено, що третейський розгляд спорів сторін у сфері цивільних і господарських правовідносин — це вид недержавної юрисдикційної діяльності, яку третейські суди здійснюють на підставі законів України шляхом застосування, зокрема, методів арбітрування. Здійснення третейськими судами функції захисту, передбаченої в абз. 7 ст. 2, ст. 3 Закону України «Про третейські суди», є здійсненням ними не правосуддя, а третейського розгляду спорів сторін у цивільних і господарських правовідносинах у межах права, визначеного ч. 5 ст. 55 Конституції України [2].

Процедура третейського розгляду чітко регламентована у Законі, що створює певні умови та стандарти яких мають дотримуватися сторони при вирішенні спірних ситуацій. У той же час його діяль-

ність ґрунтується на принципі автономії волі, тобто лише за згодою сторін можна передати конфлікт на розгляд третейського суду, а також сторони приймають активну участь під час процедури вирішення спору.

Третейський розгляд є прикладом реалізації альтернативного способу захисту, який ґрунтується на приватноправовій автономії особи та принципах самоорганізації соціальних спільнот. Ухваливши Закон «Про третейські суди», Україна зробила крок до приєднання до держав із розвиненою системою альтернативних способів розв'язання правових конфліктів і продемонструвала реальне прагнення до демократизації суспільства та здійснення правової реформи [4].

Так як третейські суди не належать до судової системи країни, це зумовлює інший підхід до організації та процедур розгляду справ, які є менш формалізованими, більш гнучкими та орієнтованими на потреби сторін. Звідси й випливає актуальність даної теми, яка полягає у тому, що третейське судочинство має ряд як своїх переваг, так і недоліків, які виникають під час вирішення правових конфліктів в умовах розвитку правової держави та ринкової економіки.

Розглядаючи це питання необхідно зазначити, якими ж є недоліки та переваги у використанні цього виду АВС.

Насамперед перевагами даного виду є :

1) гнучкий процес проведення — так як відсутня сувора формалізованість, характерна для державних судів, сторони можуть самостійно визначати порядок розгляду справи, обирати арбітрів, місце проведення засідань, мову провадження тощо;

2) розгляд ґрунтується як на загальноправових принципах, так і на специфічних принципах, притаманних саме цьому виду АВС, що дає змогу забезпечити ефективний та законний розгляд спору та винести рішення, яке задовольнить інтереси обох сторін — третейське судочинство спирається на основоположні принципи права (законність, верховенство права, рівність сторін,), а також на власні принципи, притаманні саме цьому виду альтернативного вирішення спорів (автономія волі сторін, конфіденційність, неупередженість та незалежність третейських суддів);

3) зберігаються та враховуються інтереси сторін — можливість сторін активно впливати на процес, тому це сприяє більшій рівновазі інтересів і дозволяє досягти справедливого рішення, яке враховує позиції обох учасників;

4) забезпечується конфіденційність розгляду — засідання третейського розгляду не є відкритими, що створює умови для захисту комерційної таємниці чи збереження ділової репутації;

5) оперативність розгляду — строки вирішення спору значно коротші, ніж у державних судах;

б) добровільність — звернення до третейського суду ґрунтується лише на згоді сторін.

На відміну від переваг існують і недоліки, які полягають у :

1) обмеженому колі спорів — у Законі чітко визначено, які категорії справ не можуть бути передані на третейський розгляд, що значно звужує юрисдикцію третейських судів;

2) одноразовості розгляду — рішення третейського розгляду є остаточним та оскарженню не підлягає, крім випадків, передбачених цим Законом;

3) складність виконання винесеного рішення — у разі, якщо одна зі сторін відмовляється добровільно виконати рішення, процес його примусового виконання може затягнутися та потребує додаткових витрат часу і ресурсів, що в свою чергу знижує оперативність механізму АВС;

4) висока вартість — в Законі визначається певний перелік витрат, пов'язаних з вирішенням спору, який доволі часто перевищує судові збори в державних судах;

5) низька правова обізнаність учасників правовідносин щодо діяльності третейських судів — багато учасників спорів недостатньо обізнані з особливостями роботи третейських судів, процедурою розгляду справ та правовими наслідками їх рішень, тому мають певну упередженість до цієї процедури;

6) відсутність ефективного механізму вжиття запобіжних заходів у третейському розгляді, зокрема щодо забезпечення позову — у третейському судочинстві відсутні чіткі та ефективні способи забезпечення позову, які діють у державних судах, тому це може ускладнити процес захисту прав;

7) необхідність подання заяви до компетентного суду з метою звернення рішення третейського суду до примусового виконання шляхом видачі виконавчого листа — для примусового виконання рішення третейського суду, одній із сторін необхідно звернутися до апеляційного суду задля видачі виконавчого листа. Звідси впливають додаткові витрати коштів та часу, що частково зменшує ефективність третейського судочинства як швидкого механізму вирішення спорів.

Отже, за результатами проведеного аналізу та порівняння можна зробити такі висновки.

По-перше, процедура третейського розгляду хоч і регламентована в Законі, але має ряд своїх недоліків які впливають на організацію процесу, зокрема ускладнюють забезпечення виконання рішень, обмежують можливості застосування запобіжних заходів та потребують додаткового звернення до державних судів для примусового виконання ухвалених рішень.

По-друге, третейський суд виступає альтернативним інструментом вирішення спорів, що дозволяє сторонам уникнути тривалих су-

дових процесів у судах загальної юрисдикції. Він забезпечує гнучкий та більш приватний підхід до вирішення конфліктів, сприяючи швидшому та ефективнішому відновленню прав учасників спору.

Зважаючи на це, третейське судочинство відіграє визначну роль як один із видів АВС. Воно є ефективним механізмом, що забезпечує швидке, гнучке та конфіденційне вирішення правових спорів між сторонами. Але необхідно враховувати що даний механізм лише набирає попити, і має ряд своїх недоліків, які можуть гальмувати даний процес та зменшувати його ефективність. Тому для ефективного застосування третейського судочинства важливо з обережністю підходити до вибору суду та арбітра, а також чітко узгоджувати правила розгляду спору сторонами.

Список використаної літератури

1. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 р. № 1701-IV (із змін. і доп.). Відомості Верховної Ради України. 2004. № 35. Ст. 41
2. Альтернативні способи вирішення спорів : навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко ; за заг. ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019. 264 с.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого статті 2, статті 3, пункту 9 статті 4 та розділу VIII «Третейське самоврядування» Закону України «Про третейські суди» (справа про завдання третейського суду) від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008 (справа № 1–3/2008). Вісн. Конституц. Суду України. 2008. № 1. С. 37.
4. Козакевич О. М. Третейський суд. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/>

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент ***Свида Олексій Георгійович***